

Uddrag

af

M e d i c i n a l b e r e t n i n g e n

fra

Viborg og Thisted Amters Fysikat

for Aaret 1905.

Viborg.

F. V. Baekhausens Bogtrykkeri.

1906.

Omkostningerne ved Udgivelsen afholdes efter Bevilling af Amtsraadene for
Viborg og Thisted Amter.

Folkemængden

er for hele Fysikatet kalkuleret til 185168.

I Viborg Amt. . . . . 112499.

I Thisted — . . . . . 72669.

I Viborg 9400
 I Skive 5646
 I Thisted 6072
 I Nykjøbing (Mors) 6062

I Viborg Amts Landkredse 97453
 I Thisted — — 60535

I samtlige Købstæder 27180

I samtlige Landkredse 157988

Fødsler.

Efter *Jordemødrenes Fødselsprotokoller* er der fra hele Fysikatet anmeldt 5622 Fødende med 702 Fødsler, deraf 80 Flerfødsler = 1,4 %. 5479 tidige Fødsler = 96,1 %, 223 førtidige Fødsler = 3,9 %.

Af Børnene fødtes i Issestilling 5473 = 96,0 %, i Ansigtstilling 19 = 0,3 %, i Sædestilling 117 = 2,1 %, i Fodstilling 41 = 0,7 %, Tvær- og Skraaleje 33 = 0,6 %, Stillingen uangivet 19 = 0,3 %.

Fødslen endte ved Naturen hos 5464 = 95,8 %, ved Fremtrækning hos 57 = 1,0 %, ved Vending ved Issestilling hos 25 = 0,4 %, ved Vending ved Skraaleje hos 35 = 0,6 %, ved Tangen hos 120 = 2,1 %, ved skarpe Instrumenter hos 1 = 0, %. Moderkagen udtagen i 55 Tilfælde = 1,0 %.

Af 5702 fødte Børn ere 5560 levendefødte = 97,5 %, 142 dødfødte = 2,5 %.

Levendefødte. Efter Præsternes Indberetninger er der i hele Fysikatet født 5736 levende Børn (i Viborg Amt 3523 = 3,1 %, i Thisted Amt 2213 = 3,1 %). Fødselsprocenten er for hele Fysikatet 3,1.

I samtlige Købstæder er født 825 levende Børn = 3,0 %, (i Viborg 234, i Skive 177, i Thisted 206, i Nykjøbing (Mors) 208.)

I samtlige Landkredse er født 4911 levende Børn, (i Viborg Amts Landkredse 3112, i Thisted Amts Landkredse 1799), Fødselsprocenten er for alle Landkredsene 3,1 (i Viborg Amts Landkredse 3,2, i Thisted Amts Landkredse 3,0).

Dødfødte. For hele Fysikatet er efter Præsternes Indberetninger anmeldt 135 Dødfødte. (I Viborg Amt 71, i Thisted Amt 64).

For samtlige Købstæder er anmeldt 23 Dødfødte (Viborg 3, Skive 4, Thisted 8, Nykjøbing (Mors) 8).

For samtlige Landkredse er anmeldt 112 Dødfødte (Viborg Amt 64, Thisted Amt 48).

Uægtefødte Børn. Efter Jordemødrenes Fødselsprotokoller udgjorde de uægtefødte i hele Fysikatet 5,2 % af alle Fødsler. (Viborg Amt 6,2 %, Thisted Amt 3,8 %).

	1905.	1904.	1903.	1902.	1901.
I Købstæderne:					
Viborg Købstad	9,7 %	13,1 %	7,4 %	7,8 %	8,3 %
Skive	6,1 —	10,4 —	5,4 —	7,9 —	5,6 —
Thisted	4,7 —	4,4 —	3,6 —	5,1 —	5,7 —
Nykjøbing (Mors)	5,6 —	2,8 —	4,3 —	6,6 —	0,7 —
I Landkredsene:					
Viborg Lægedistrikts Landkreds	5,4 —	5,5 —	6,8 —	6,5 —	5,0 —
Skive	6,5 —	5,0 —	5,0 —	4,9 —	5,9 —
Sjørup	1,9 —	2,5 —	3,4 —	3,0 —	0
Silkeborg	5,2 —	5,7 —	7,1 —	4,3 —	4,4 —
Frijsenborg	6,2 —	5,2 —	3,1 —	7,1 —	5,6 —
Randers	9,8 —	7,9 —	6,9 —	7,7 —	14,0 —
Hobro	5,2 —	4,2 —	5,8 —	1,8 —	7,6 —
Farsø	7,8 —	5,0 —	5,6 —	4,5 —	1,2 —
V.Hanherred	3,4 —	4,4 —	3,5 —	3,0 —	4,0 —
Thisted	1,4 —	3,8 —	2,8 —	2,0 —	2,0 —
Vestervig	4,3 —	1,9 —	5,0 —	5,0 —	2,3 —
Thyholm	4,1 —	3,4 —	3,9 —	2,5 —	6,1 —
Morsø	5,1 —	4,1 —	5,3 —	5,0 —	3,7 —

Af samtlige 5702 fødte Børn er 5404 ægte, 298 uægte.

Af de 5404 ægtefødte Børn var 127 dødfødte = 2,4 %.

Af de 298 uægtefødte Børn var 8 dødfødte = 2,7 %.

Dødsfald.

I Aaret 1905 døde i Købstæderne	392*
- - - i Landkredsene	2274

Tilsammen 2666

Dødelighedsprocenten er for hele Fysikatet 1,4 (for Købstæderne 1,45, for Landkredsene 1,4)

I Viborg Købstad døde 136 = 1,5 % af Folkemængden.

- Skive	77 = 1,4
- Thisted	89 = 1,5
- Nykjøbing (M)	90 = 1,5

*) I Købstæderne døde i 1905 95 Individer, der ikke var hjemmehørende her, og ikke er medregnede i denne Oversigt.

Den højeste Dødelighedsprocent i Forhold til Folketal falder paa V. Hanherred, Vestervig og Thyholm Landkredse med 1,6 for hver, den laveste Dødelighedsprocent falder paa Sjørup Landkreds med 1,1.

Efter Alder og Køn stiller Dødeligheden sig i Købstæderne paa følgende Maade:

Af det samlede Antal Døde, 392, var:

0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.	
			Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.
120	25	11	58	56	50	72
30,6 ⁰ / ₀	6,4 ⁰ / ₀	2,8 ⁰ / ₀	14,8 ⁰ / ₀	14,3 ⁰ / ₀	12,7 ⁰ / ₀	18,4 ⁰ / ₀
			29,1 ⁰ / ₀		31,1 ⁰ / ₀	

	0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		
				Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	
I Viborg døde	45	11	4	21	14	16	25	= 136
- Skive	25	4	2	12	10	11	13	= 77
- Thisted	21	6	4	15	15	16	12	= 89
- Nykøbing M. døde	29	4	1	10	17	7	22	= 90

De vigtigste Dødsarsager var i Købstæderne:

	0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		Ialt.
				Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	
Tuberkulosis	3	8	6	16	27	2	»	62
Cholera & Catarrh. instestin. acut.	31	1	1	»	»	»	1	34
Marasmus senilis	»	»	»	»	»	10	22	32
Morbus cordis	»	1	»	9	4	8	8	30
Cancer	»	»	»	2	8	6	13	29
Bronchopneum & Bronchit. capill.	6	2	1	»	3	4	8	24
Atrophia infantilis	24	»	»	»	»	»	»	24
Vitia innata	21	»	»	»	»	»	»	21

Af alle Aldersklasser døde i Købstæderne af epidemiske Sygdomme 82, af kroniske Sygdomme 310.

Befolkningens Tilvækst.

Generaltabel

over Levendefødte og Døde (Dødfødte ikke medregnede) i de enkelte Købstæder og Landkredse, respekt. efter Kvartalsberetningerne og efter Mortalitetstabellerne i Forhold til Folketal.

Købstæderne.	Folketal.	Antal Fødsler.	Fødselsprocent.	Antal Dødsfald.	Dødsprocent.	Overskudsprocent.
Viborg	9400	234	2,5	201	2,1	0,4
Skive	5646	177	3,1	77	1,4	1,7
Thisted	6072	206	3,4	111	1,8	1,6
Nykøbing (Mors)	6062	208	3,4	98	1,6	1,8
Samtlige Købstæder	27180	825	3,0	487	1,8	1,2
Landkredsene.						
Viborg	35500	1089	3,1	502	1,4	1,7
Skive	28000	886	3,2	392	1,4	1,8
Sjælland	2456	86	3,5	28	1,1	2,4
Silkeborg	7872	257	3,3	107	1,4	1,9
Frijsenborg	7200	227	3,2	89	1,2	2,0
Randers	5825	187	3,2	88	1,5	1,7
Hobro	6000	205	3,4	89	1,5	1,9
Farsø	4600	175	3,8	65	1,4	2,4
V. Hanherred	8629	264	3,1	140	1,6	1,5
Thisted	17228	490	2,8	257	1,5	1,3
Vestervig	12627	400	3,2	206	1,6	1,6
Thyholm	5031	142	2,8	78	1,6	1,2
Morsø	17020	503	3,0	233	1,4	1,6
Samtlige Landkredse	157988	4911	3,1	2274	1,4	1,7
Hele Embedsomraadet	185168	5736	3,1	2761	1,5	1,6

Ved Overskud af Fødte over Døde er Befolkningen i 1905 vokset i Købstæderne med 338 = 1,2 %, i Landkredsene med 2637 = 1,7 %.

Sygeligheden.

Epidemiske Sygdomme.

Aar 1905 har i det Hele været et gunstigt Aar i hygiejnisk Henseende. Ganske vist er det samlede Antal af epidemiske Sygdomstilfælde større end i 1904 (12527 imod 10607), men

1904 frembød ogsaa det laveste Antal af epidemiske Sygdomme i en lang Aarrække. Forøgelsen skyldes væsentlig:

Influenza, der i 1904 kun optraadte med faa Tilfælde, men i 1905 atter traadte i Forgrunden. Det er som sædvanligt Viborg Lægedistrikt, der har været særligt hjemsøgt.

Kighosten har i 1905 hjemsøgt hele Fysikatet, undtagen V. Hanherred.

Skarlagensfeberen har været til Stede hele Aaret i hele Fysikatet navnlig i Landsognene undtagen i V. Hanherred. Tilfældene har i Regelen været spredte og uden indbyrdes Forbindelse, men hist og her er der dog optraadt smaa samlede Epidemier. Sygdommen har gennemgaaende været yderst mild og mange Tilfælde er ikke anmeldte.

Mæslingerne, der i Slutningen af 1904 kun fandtes i den nordlige Del af Thisted Amt, fortsatte sig her i de første Maaneder af 1905. Fra og med August optraadte der en ret betydelig Epidemi i Viborg Købstad. Sygdommen bredte sig herfra til Landsognene i Viborg og Skive Lægedistrikter.

Diphtheria og **Croup** er som i de senere Aar kun optraadt med faa og spredte Tilfælde.

Om de øvrige akute epidemiske Sygdomme er intet særligt at bemærke.

Offentlig Behandling har ikke været bragt i Anvendelse i Aaret 1905.

Antallet af epidemiske Sygdomstilfælde har for hele Fysikatet været 12,527 = 6,8 % af Folketallet (i Købstæderne 2988 = 11,0 %, i Landkredsene 9539 = 6,0 %), deraf

for Viborg Amt 7729 = 6,9 % af Folketallet (i Købstæderne 1496 = 9,9 %, i Landkredsene 6233 = 6,4 %) og

for Thisted Amt 4798 = 6,6 % af Folketallet (i Købstæderne 1492 = 12,3 %, i Landkredsene 3306 = 5,5 %).

Af Købstæderne i Fysikatet er

i **Viborg** anmeldt 1037 Tilfælde af epidemiske Sygdomme (11,0 % af Folketallet) med 36 Dødsfald = 3,5 % af de anmeldte Tilfælde,

i **Skive** er anmeldt 459 Tilfælde (8,1 % af Folketallet) med 17 Dødsfald = 3,7 % af de anmeldte Tilfælde,

i **Thisted** er anmeldt 907 Tilfælde (14,9 % af Folketallet) med 30 Dødsfald = 3,3 % af de anmeldte Tilfælde,

i **Nykøbing (Mors)** er anmeldt 585 Tilfælde (9,7 % af Folketallet) med 21 Dødsfald = 3,6 % af de anmeldte Tilfælde.

Af Landkredsene er Sjørup og Farsø Lægedistrikter de ugunstigste med henholdsvis 14,2 og 11,3 % af Folketallet.

De gunstigste er: Hobro Lægedistrikt med 1,4 %, Randers Lægedistrikt med 2,7 % og Silkeborg Lægedistrikt med 3,0 %.

De enkelte Sygdomme.

Af Variolæ, Dysenteria, Cholera asiatica og Typhus exanthematicus er ikke anmeldt noget Tilfælde.

Den **typhoide Feber** er, som i de senere Aar, optraadt rent sporadisk og med faa Tilfælde. Fra alle Købstæderne er anmeldt 7 Tilfælde, af hvilke 4 i Skive og 1 i hver af de andre Købstæder.

Fra Landsognene er anmeldt 33 Tilfælde, heraf har Skive Lægedistrikt 11, Morsø 8, Viborg og Farsø hver 3, Hobro og Vestervig hver 2, Silkeborg, Randers, V. Hanherred og Thisted hver 1. Fra Sjørup, Frijsenborg og Thyholm er der ikke anmeldt noget Tilfælde.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandlede vederlagsfrit 19 Patienter uden Dødsfald.

— — i Thisted Amt — — 20 — med 3 —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Thisted 2, i Nykøbing (Mors) 1, i Viborg og Skive ingen.

Meningitis cerebrospinalis epidem. er anmeldt med 6 Tilfælde.

I Købstæderne har Sygdommen ikke vist sig.

I Viborg Amts Landdistrikter er kun forekommet 1 Tilfælde (Farsø).

Fra Thisted Amts Landdistrikter er anmeldt 5 Tilfælde, hvoraf 3 fra V. Hanherred, 1 fra Thisted og 1 fra Morsø.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandlede vederlagsfrit 1 Tilfælde uden Dødsfald.

— — i Thisted Amt — — 5 — med 1 —

Diphtheria viser det samme lave Tal som i de 2 foregaaende Aar, nemlig 173 Tilfælde (i 1903: 170 og i 1904: 176 Tilfælde). I Landdistrikterne var Tallet lidt større end i 1904 (150 mod 130; men til Gengæld var Tallet for samtlige Købstæder kun 23 mod 46 i 1904. Tilfældene i Købstæderne var fordelte saaledes: i Viborg 12, i Nykøbing (Mors) 7, i Thisted 4 og i Skive ingen. Landsognene i Viborg, Skive, Silkeborg og Randers Lægedistrikter har det største Antal, nemlig respektive 58, 18, 16, 15 Tilfælde, derefter kommer Thisted, Thyholm, V. Hanherred, Morsø, Frijsenborg og Vestervig, med respektive 11, 10, 8, 6, 6 og 2 Tilfælde. I Sjørup, Hobro og Farsø Lægedistrikter har Sygdommen ikke vist sig.

Tilfældene har vel gennemgaaende været spredte og milde, men der er dog optraadt smaa samlede Epidemier i Kjellerup og Omegn, i Vindum, i Sdr. Vinge samt i Hundborg og Vorupør.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandlede vederlagsfrit 67 Tilfælde med 2 Dødsfald.

— — i Thisted Amt — — 51 — — 2 —

Efter Mortalitetstabellerne døde ingen i Købstæderne af Diphtheri.

Group (Strubehoste) er fra hele Fysikatet anmeldt med 25 Tilfælde imod 28 Tilfælde i 1904.

I samtlige Købstæder forekom 5 Tilfælde, i Nykøbing (Mors) 3, i Viborg og Thisted 1 hvert Sted, i Skive ingen.

I Landdistrikterne er de fleste Tilfælde optraadte paa Mors med 6 Tilfælde, i Viborg Lægedistrikt med 5, i Frijsenborg med 3, i Skive og Randers med 2 hvert Sted, i Silkeborg og V. Hanherred med 1 hvert Sted. Fra Sjørup, Hobro, Farsø, Thisted, Vestervig og Thyholm Distrikter er ingen Tilfælde anmeldte.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandlede vederlagsfrit 7 Patienter med 3 Dødsfald.

— — i Thisted Amt — — 8 — — 1 —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg By 1 og i Nykøbing (Mors) 1, i Skive og Thisted ingen.

Scarlatina (Skarlagensfeber) har i 1905, ligesom de foregaaende Aar, været til Stede i

næsten hele Fysikatet, saavel i Købstæderne som i Landsognene. I Reglen er Tilfældene spredte uden indbyrdes Forbindelse, men hist og her er der optraadt mindre samlede Epidemier, saaledes først paa Aaret i Hørup og Hinge Sogne, i Juni og Juli i Sjørslev og Thorning Sogne og i August til September i Vinderslev Sogn. Der er ligeledes optraadt en Del Tilfælde samlede i Egnen om Glyngøre i Sognene Navtrup, Sæby og Vile.

Den store Skarlagensfeber-Epidemi, som i 1904 herskede paa Mors, fortsatte sig ind i 1905 dog med et betydeligt ringere Antal Tilfælde, aftagende hen imod Midten af Aaret.

Fra hele Embedsomraadet er anmeldt 392 Tilfælde (i 1904: 540), heraf fra Viborg Amt 276 (Købstæderne 57, Landsognene 219) fra Thisted Amt 116 (Købstæderne 46, Landsognene 70).

I Købstæderne optraadte 103 Tilfælde (i Viborg 49, i Thisted og Nykøbing (Mors) 23 hvert Sted, i Skive 8).

I Landsognene optraadte ialt 289 Tilfælde. I Viborg Lægedistrikt 133 Tilfælde, i Skive Lægedistrikt 40, paa Mors 34 og i Thisted Lægedistrikt 23. Kun V. Hanherred Lægedistrikt har ingen Tilfælde at opvise.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandlede vederlagsfrit 144 Tilfælde med 5 Dødsfald.

— — i Thisted Amt — — — 91 — uden —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg Købstad 3, i de øvrige Købstæder ingen.

Morbilli (Mæslinger). Ved Udgangen af Aar 1904 var der Mæslinge-Epidemier i Thisted og V. Hanherred Lægedistrikter. Sygdommen var vel kulmineret i December 1904, men der optraadte i de nævnte Lægedistrikter dog et ikke ringe Antal Tilfælde (69) i de første Maaneder af 1905. Fra Juni Maaned var Epidemierne fuldstændig ophørte.

I Viborg Lægedistrikt, saavel i Købstaden som i Landdistriktet, og i Skive Landdistrikt, optraadte i Sommer- og Efteraarsmaanederne en ret betydelig Epidemi. Sygdommen begyndte i Skive Landsogn i Maj—Juni, gik Skive By forbi, angreb fra August til November et stort Antal Børn i Viborg og spredte sig derfra i September ud over Landsognene i Viborg Lægedistrikt.

Fra Købstæderne er anmeldt 214 Tilfælde, heraf 207 i Viborg.

Fra Landdistriktet 220 Tilfælde, heraf 90 i Viborg Lægedistrikt, 46 i V. Hanherred, 29 i Skive og 23 i Thisted.

Iøvrigt er Sygdommen optraadt sporadisk rundt om i Fysikatet, og kun fra Hobro og Thyholm er der ingen Tilfælde anmeldt.

Influenza er fra Aar 1901 optraadt med et betydeligt større Antal Tilfælde hvert andet Aar. 1901: 1128 Tilfælde, 1902: 567 Tilfælde, 1903: 1900 Tilfælde, 1904: 740 og i 1905: 1861 Tilfælde.

Sygdommen, der var begyndt i December 1904, blev hyppigere i Januar 1905, tiltog stærkt i Februar og Marts, aftog derefter jævnt i April og Maj og var omtrent ophørt i Juni, om der end i Resten af Aaret forefaldt enkelte spredte Tilfælde.

Fra hele Fysikatet blev — som omtalt — anmeldt 1861 Tilfælde, hvoraf 567 fra Købstæderne og 1294 fra Landdistrikterne.

Som de foregaaende Aar har Viborg Lægedistrikt langt det største Antal Tilfælde, 741, derefter kommer Thisted Lægedistrikt med 271, Skive Lægedistrikt med 214, Morsø med 191, Farsø med 107, V. Hanherred med 106 og Vestervig med 66. De øvrige Distrikter har kun mindre Tal. Fra Randers er anmeldt 1 og fra Hobro Lægedistrikt ingen.

Sygdommen omtales fra flere Steder som ret ondartet.

Distriktslægerne i Skive og Thisted henleder Opmærksomheden paa, at i de Maaneder, da Influenza herskede, steg Tallene stærkt for Tracheo-Bronchitis og Bronchopneumoni.

Tusis convulsiva (Kighoste), der i 1904 egentlig kun hjemsøgte Mors og iøvrigt optraadte spredt og med enkelte Tilfælde i de andre Distrikter, har i 1905 hersket epidemisk i en stor Del af Fysikatet.

I det Hele er anmeldt 972 Tilfælde, hvoraf 120 i Købstæderne og 852 i Landsognene.

Fra Viborg Lægedistrikt er anmeldt 318 Tilfælde (62 i Købstaden og 256 i Landsognene), fra Vestervig Lægedistrikt 165 Tilfælde, fra Mors 149 Tilfælde (42 i Nykøbing og 107 i Landsognene), fra Skive Lægedistrikt 86 (12 i Købstaden og 74 i Landsognene) i Frijsenborg Lægedistrikt 64, i Sjørup Lægedistrikt 62, i Thisted Lægedistrikt 45 (4 i Købstaden og 41 i Landsognene). Kun fra V. Hanherred Lægedistrikt er ingen Tilfælde anmeldt.

Sygdommen skildres i det Hele som mild, saa at der er forekommet mange flere Tilfælde end de anmeldte. Kun fra Sjørup Lægedistrikt omtales Sygdommen som ondartet, og *Schjerup* i Kjellerup har i Hinge Sogn haft nogle ubehagelige Tilfælde.

Rossen i Bjerringbro iagttog en Del Tilfælde hos ældre Personer, deriblandt hos en Mand paa 71 Aar.

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg 3, i de andre Købstæder ingen.

Angina parotidea (Faaresyge) er anmeldt med 67 Tilfælde, hvoraf 52 fra Viborg Amt, særlig Farsø Lægedistrikt (22) og 15 fra Thisted Amt, hvoraf de 14 fra Mors.

I Købstæderne forekom kun 4 Tilfælde i Viborg.

Fra Silkeborg, Frijsenborg, Hobro, V. Hanherred, Vestervig og Thyholm Lægedistrikter er ingen Tilfælde anmeldte.

Af **Febris intermittens** (Koldfeber), er kun anmeldt 1 Tilfælde i Thisted By og 1 Tilfælde fra Thyholm Lægedistrikt.

Febris puerperalis (Barselseber). Efter Jordemoderprotokollerne har de Fødendes Antal i 1905 været 5622 og af disse har 56 haft Barselseber, altsaa næppe 1,0 %.

I Købstæderne optraadte 8 Tilfælde, hvoraf 3 i Nykøbing (Mors), 2 i Viborg, 2 i Thisted og 1 i Skive.

Tilfældene har i det Hele været spredte. I en enkelt Jordemoders Praksis forekom dog i kort Tid 4 Tilfælde.

I Købstæderne døde 3, heraf i Thisted 2 og i Nykøbing (Mors) 1, i Viborg og Skive ingen.

Erysipelas (Rosen) er anmeldt med 205 Tilfælde, heraf i Købstæderne 36 og i Landdistrikterne 169. Tallene er omtrent de samme som i 1904 (36 og 170).

Febris rheumatica (Gigtfeber) er anmeldt med 279 Tilfælde, heraf 45 i Købstæderne og 234 i Landdistrikterne.

Pneumonia crouposa (Lungebetændelse) er anmeldt med et noget ringere Antal end i de foregaaende Aar, nemlig 579, hvoraf 68 i Købstæderne, 511 i Landdistrikterne.

Tracheo-Bronchitis (Brystkatarrh) er anmeldt med et noget større Antal Tilfælde end i 1904, nemlig 2952 mod 2594. I Købstæderne forekom 733, i Landdistrikterne 2219 Tilfælde.

Bronchopneum & Bronchit. capill. (katarrhalsk Lungebetændelse og kapillær Brystkatarrh) er optraadt lidt hyppigere i 1905 end i det foregaaende Aar, særlig i Tilslutning til Influenzatilfældene. I det Hele er anmeldt 1270 Tilfælde mod 1149 Tilfælde i 1904.

Angina tonsillaris (Halsbetændelse) er optraadt med omtrent samme Antal Tilfælde som i 1904. 1436 Tilfælde mod 1427 i 1904.

Cholérine & Catarrh. intest. acut (Kolerine og akut Tarmkatarrh) er optraadt med mindre Hyppighed end i 1904. I det Hele er anmeldt 1755 Tilfælde mod 1926 i 1904. I Købstæderne forekom 523 Tilfælde, i Landkredsene 1232 Tilfælde.

Veneriske Sygdomme. Antallet af veneriske Sygdomme er for hele Fysikatet 73, et Tal der er betydeligt større end i de foregaaende Aar. Fra Købstæderne er anmeldt 30 Tilfælde, fra Landkredsene 43 Tilfælde. Medens der i 1904 kun forekom 9 Tilfælde af Gonorrhoea i Landdistrikterne, er der i 1905 anmeldt 33. De fleste Tilfælde er forekomne i Landsognene i Viborg og Skive Distrikter (6 og 6), men ogsaa Vestervig Lægedistrikt møder op med 6 Tilfælde. Fra Sjørup, Hobro, Farsø og Thyholm er ingen Tilfælde anmeldte.

Distriktslægen i Viborg omtaler 3 Tilfælde af Syfilis insons, der indtraf paa en større Gaard, hvor en Arbejdskarl, der havde været under Behandling for Syfilis i Slesvig, men havde faaet et Recidiv i Mundhulen, smittede 2 af sine Medtjenere og en gift Husmand, der arbejdede paa Gaarden, ved at søbe af Fad sammen.

Scabies (Fnat) er anmeldt med 587 Tilfælde, heraf fra Købstæderne 28 og fra Landkredsene 559. Tallet er betydeligt lavere end de foregaaende Aar (i 1904: 811, 1903: 921, 1902: 779 og 1901: 784).

Delirium tremens (Drankergalskab) er i 1905 anmeldt med 20 Tilfælde, 9 fra Købstæderne og 11 fra Landkredsene (i 1904: 12, i 1903: 26, i 1902: 32, i 1901: 18).

Andre epidemiske Sygdomme.

Icterus catarrhalis epidem. har i 1905 været stærkt udbredt, saavel i Viborg som Thisted Amter, og omtales af en stor Del af Lægerne. *Rossen* i Bjerringbro beretter, at i Hjerminde Sogn var over Halvdelen af Skoledistriktets Børn angrebne. Fra flere Sider omtales Husepidemier. Distriktslæge *Faartoft* i Nykøbing (Mors) meddeler, at Sygdommen var godartet og hurtigt forløbende, selv om Begyndelsessymptomerne kunde være ret allarmende og undertiden henlede Tanken paa Febris typhoidea.

En lille Epidemi af **Stomatitis** hos Smaabørn er iagttaget af *Nielsen* i Koldby.

Herpes Zoster forekom i usædvanligt stort Antal i Aarets første Maaneder i den sydlige Del af Viborg Lægedistrikt (*Rossen* og *Schjerup*).

Tilfælde af **Poliomyelitis acuta** omtales af flere Læger. *Rossen* har 3 Gange iagttaget paafølgende Lamhed af Musculus deltoideus.

Kroniske Sygdomme.

Det samlede Antal Dødsfald af kroniske Sygdomme i Købstæderne udgør (etter Fradrag af de Individder, der er hjemmehørende andetsteds) 310, og af disse opføres Tuberculose med 62, Cancer med 29.

Af samtlige Dødsfald i Købstæderne (487) skyldes ca. $\frac{1}{8}$ eller 12,7 % Tuberculose.

Overførte Dyresygdomme.

Hestens Mundsyge overført paa Mennesker er iagttaget af Distriktslægerne i Sjørup og V. Hanherred og af *Vogel* i Skals.

Et Tilfælde af **Miltbrand** omtales af *Nielsen* i Koldby.

Tineaformer overført fra Kvæget er forekommet hyppigt og omtales i flere Lægers Medicinalberetninger.

Forgiftninger.

Kødforgiftning er iagttaget af *P. Hansen* i Ulstrupbro; den omfattede mange Mennesker i Krog (Lee Sogn), der havde nydt Kødet af et Kreatur, som Dyrslægen havde forbudt at benytte til Menneskeføde. Symptomerne var hæftige Underlivssmerter, Diarrhoe og Opkastning, samt høj Temperatur. Tilfældene tabte sig for de flestes Vedkommende i Løbet af 3—4 Dage. Ingen af Patienterne døde af Forgiftningen. *Thamsen* omtaler ogsaa en Kødforgiftning, fra Kjellerup-Eggen.

Morfingiftning hos et 6 Uger gammelt Barn er iagttaget af *Thygesen* i Durup. Barnet fik ved en Fejltagelse 1 Theskefuld Morfinsaft (Syr. chlor. morfici). Først 6 Timer senere blev Fejltagelsen opdaget. Ved Stimulation (Kamfer, Moschus, kolde Bade og Ophold i fri Luft — det var Midsommer) lykkedes det at holde Barnet i Live. Det vaagnede 18 Timer efter Indgivelsen af Morfinsaften.

En **Ajleforgiftning** omtales af *Lund* i Ø.-Jølby. En Dreng paa 14 Aar, der maatte staa i en Ajlegrube og skovle Ajle op, fik en heftig papulo-vesikuløs Dermatitis af Hænder og Hals ledsaget af Feber med Delirier. Feberen svandt efter 3—4 Dages Forløb og efterhaanden tabte Hudlidelsen sig.

En antagelig **Kobberforgiftning** er ligeledes meddelt af *Lund* i Ø.-Jølby. Heftig Gastro-Enteritis, optraadte paa en Herregaard hos Folkene, der havde drukket nybrygget Øl, der var kogt i en Kobberkedel. Helbredelse.

Forgiftning med **Petroleum** og **Solut. jodi spirituosæ** hos et Par Smaaabørn er iagttaget af *Hinding* i Nykøbing (Mors) og Forgiftning med **Saltsyre** (Loddevand) omtales af *Thamsen* i Kjellerup. Samtlige Patienter kom sig.

Den offentlige Hygiejne.

Hygiejnen har i de sidste Par Aar gjort væsentlige Fremskridt og Sandsen for hygiejniske Foranstaltninger gennemtrænger Befolkningen mere og mere, saavel i offentlige som private Forhold.

Rundt om i Landsbyerne anlægges Vandværker og Kloakledninger. **Aalestrup, Kjellerup, Fjerritslev** og **Roslev** gaar i Spidsen, særlig efter Initiativ af de stedlige Læger.

Det er øjensynligt, at med den stigende Velstand stiger Trangen til bedre hygiejniske Forhold i Hjemmene. I Købstæderne bygges stærkt, særlig i Viborg, og de gamle Beboelseslejligheder i Kælder- og lave Stue-Etager svinder mere og mere; man faar herved mere Plads, mere Lys og Luft. Paa Landet spores ogsaa Fremskridt i bedre Beboelseshuse.

Sansen for Renlighed i Hjemmene og den personlige Hygiejne er ogsaa i glædelig Fremgang.

Vandværkerne i Viborg og Nykøbing (Mors) er bleven udvidede, da Forbruget af Vand er tiltaget i meget høj Grad.

Vandklosetter tillades af Sundhedskommissionen i Skive, naar der anbringes Septic-Tanks. I Viborg har Sundhedskommissionen ikke villet tillade Anlæggelse af Hus-Tanker, uagtet de Ulemper, som disse kunde forvolde een eller to Gange om Aaret, næppe er større end de Ulemper, som følger med Rensningen af de store Skarnkister, der findes i næsten hver Gaard, og som tømmes mange Gange om Aaret.

Legale Forretninger.

Der er i 1905 foretaget 4 legale Obduktioner og 92 legale Ligsyn (Selvmord 24, Ulykkestilfælde og andre Hændelser 66, Drab og Mord 2).

Offentlig Vaccination.

Ved den offentlige Vaccination i Fysikatet er vaccineret 4523 Børn (af Mandkøn 2227, af Kvindekøn 2296).

Apotekvæsen.

Antallet af Apoteker i Fysikatet er ved Udgangen af Aar 1905 ialt 15, heraf 1 Hjelpeapotek (Frøstrup under Fjerritslev).

Følgende Apoteker er i 1905 visiterede: Ny Apotek i Viborg samt Apotekerne i Vestervig, Koldby, Balling, Fjerritslev, Skive og Hvidbjerg paa Thyholm.

Medikamenthaandkøbsudsalg.

Af saadanne findes ved Udgangen af Aar 1905 3 i Fysikatet. (Jegindø, Aalestrup og Karby paa Mors).

Udsalget i Karby er oprettet ifølge Bevilling af 13. April 1905.

Lægepersonalet.

Den 1. Januar 1905 fandtes i Fysikatet 66 Læger.

— 31. Decbr. — — — 74 —

Tilgang: *N. M. Breinholt* nedsatte sig i Neder Hvam pr. Kjellerup.

C. Pihlkjær — i Rødkjærsbro.

F. A. Krarup

A. Th. Østerris

L. Røder konstitueredes som Reservelæge i Hæren.

} ansattes som Reservelæger ved Sindssygeanstalten i Viborg.

Sygehusene i Viborg og Thisted Amters Fysikat i Aaret 1905.

	Viborg Amts og Bys fælles Sygehus i Viborg.	Viborg Amts og Skive Bys fælles Sygehus i Skive.	Thisted Amts og Bys fælles Sygehus i Thisted.	Thisted Amts og Nykjøbing Bys fælles Sygehus i Nykjøbing (M.).	Thisted Amtssygehus i Vestervig.	Thisted Amtssygehus i Koldby.	Thisted Amtssygehus i Hvidbjerg.	Thisted Amtssygehus i Fjerritslev.	Viborg Fattiggaards Sygestuer.	Thisted Fattiggaards Sygestuer ^{*)} .
Antal Senge	90	78	70	50	28	12	12	22	17	
Antallet af Syge ved Aarets Begyndelse ...	73	47	30	41	7	15	5	3	3	
» indkomne i Aarets Løb ..	699	590	374	274	105	109	63	75	45	
Udskrevne efter fuldenkt Kur	630	396	305	251	82	87	45	66	32	
» uden fuldenkt Kur	37	149	38	40	13	25	18	6	9	
Døde.....	48	41	32	15	12	5	1	4	2	
Tilbage ved Aarets Slutning	57	51	29	9	5	7	4	2	5	
<i>Sygedagenes Antal for de udskrevne, for alle</i>	27784	21057	12186	7627	1951	3477	3047	1971	1216	
» gennemsnitlig for hver .	41,7	38,6	35,53	26,2	20,5	31	48,3	27,4	29,7	
<i>Sygedagenes Antal for de døde, for alle ....</i>	2670	1464	1702	319	270	193	5	93	172	
» gennemsnitlig for hver.	57,5	35,7	53,19	21,3	22,5	38,6	5	23,3	86,0	
<i>Maanednen med størst Belægning .....</i>	Januar	August	Febr.	Januar	Marts	Juli	Septb.	Juli	Juli	
{ Antal Forplejningsdage	2934	2328	1520	1186	283	394	312	320	276	
{ Daglig Middelbelægning	94,6	75	54,29	38,3	9,1	12,7	10,4	10,3	8,9	
<i>Maanednen med mindst Belægning .....</i>	Nvbr.	Dcbr.	Oktbr.	Juli	August	Decbr.	Febr.	Decbr.	Oktbr.	
{ Antal Forplejningsdage	1828	1506	971	330	104	254	119	122	136	
{ Daglig Middelbelægning	60,9	48,6	31,32	10,6	3,4	8,2	4,3	3,9	4,4	
<i>Antal Forplejningsdage for hele Aaret ..</i>	28288	22666	13681	8428	2484	4112	2397	2317	2250	
{ Daglig Middelbelægning	77,5	62,1	37,48	23,1	6,8	11,2	6,5	6,3	6,2	
Legemsbeskadigelser	40	52	35	24	13	9	2	7	6	
Fnat	17	27	17	19	18	5	6	8	10	
Sindssygdomme	4	19	18	4	5	4	„	„	3	
Veneriske Sygdomme	2	10	3	3	„	1	„	2	6	
Andre akutte Sygdomme	221	200	151	130	40	40	27	37	10	
Andre kroniske Sygdomme	415	282	150	94	29	50	28	21	10	
Af ovenanførte Antal lede af:										
Gonorrhoea	2	5	2	2	„	1	„	2	1	
Venerisk Saar	„	„	„	„	„	„	„	„	„	
Syphilis	„	2	1	1	„	„	„	„	5	
Typhoid Feber	10	9	3	9	3	4	„	1	„	
Meningitis cerebro-spin. epidem. ...	1	„	1	„	„	2	„	2	„	
Diphtheria	52	15	18	12	1	3	10	7	„	
Croup	7		„	7	„	„	„	1	„	
Scarlatina	93	51	40	42	3	4	2	„	„	
Drankergalskab	„	6	4	„	2	„	„	„	2	
Pyæmi	„	„	„	„	„	„	„	„	„	
Rosen	„	1	„	„	„	„	„	„	„	
Hospitalsbrand	„	„	„	„	„	„	„	„	„	
Antal Sunde	18	15	1	1	„	2	1	1	2	

*) Ingen Belægning i 1905.

Anm. Viborg Amt er Medejer af Sygehusene i Hammel og Hobro og har efter Overenskomst med de paagældende Amter Ret til at indlægge Patienter paa Sygehusene i Silkeborg og Randers.

Dr. med. *Ivar Petersen* ansattes som Overlæge ved Krabbesholm Sanatorium ved Skive.

Kr. Lundh nedsatte sig i Højslev.

F. L. Heintzelmann nedsatte sig ved Nors Station.

C. A. C. Peschard nedsatte sig i Sdr. Draaby paa Mors (har fra ^{30/12} 1905 nedsat sig i Nykøbing (Mors).

V. H. Kjær nedsatte sig i Hurup.

V. C. Jørgensen nedsatte sig i Langaa.

Afgang: *H. V. G. Nyholm* fraflyttede Neder Hvam pr. Kjellerup.

Dr. med. *J. H. M. C. Fehr* fratraadte Ansættelsen som Reservelæge ved Sindsygeanstalten i Viborg.

H. P. Remvig fraflyttede Højslev.

Aaret sluttede med: 1 Fysikus, 8 Distriktslæger, 3 Militærlæger, 3 Læger ved Sindsygeanstalten i Viborg, 58 praktiserende Læger og Reservelæger ved Sygehuse og 1 privatiserende Læge, ialt 74 Læger, hvoraf 22 har Distributionsret.

Tandlæger.

I Fysikatet findes 10 Tandlæger (4 i Viborg, 1 i Skive, 2 i Thisted og 3 i Nykøbing (Mors).

Tilgang: *Axel Schrøder* og *Edith Emma Bertelsen* } begge i Viborg.

Jordemødre.

Jordemødrenes Antal var ved Udgangen af Aaret ialt 92.

Distriktsjordemødre . . . 69.

Reservejordemødre . . . 11.

Privat prakts. Jordemødre . . . 5.

Privatiserende . . . . . 7.

Sammen med vedkommende Distriktslæger har der i Aaret 1905 været afholdt Jordemoderkonferencer med ialt 30 Jordemødre.

Uddannede Sygeplejersker.

Ved Udgangen af Aaret fandtes i Fysikatet 38 uddannede Sygeplejersker.

Licentierede Practici

findes ikke i Fysikatet.

Fysikatet for Viborg og Thisted Amter.

Juli 1906.

Heiberg.